

УДК 330.1

Куцук В. І.,
к.е.н., доц., професор кафедри економіки, Львівський торговельно-економічний університет,
м. Львів

Кліпкова О. І.,
к.е.н., доцент кафедри економіки, Львівський торговельно-економічний університет, м.
Львів

Жихарцева О. О.,
к.е.н., начальник управління АТ “Альфа-Банк”, м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕГРОВАНІХ КОРПОРАТИВНИХ СИСТЕМ

Анотація. Актуальність статті полягає у необхідності виявлення та дослідження особливостей структури та важелів впливу на організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності інтегрованих корпоративних систем. Метою статті є обґрунтування доцільності вивчення ознак, функцій та методів реалізації організаційно-економічного механізму управління ефективністю інтегрованих корпоративних систем. Застосовано аналітичні та експертні методи дослідження, що дозволяють у повній мірі висвітлити шляхи досягнення поставленої мети. В статті зазначено основні підходи до визначення категорії “організаційно-економічний механізм інтегрованих корпоративних систем”. Зосереджено увагу на виборі основних напрямів реалізації його функцій у змінному економічному та політичному середовищі функціонування інтегрованих корпоративних систем. Розглянуто основні ознаки організаційно-економічного механізму та подано власне їх трактування. Запропоновано основні завдання, на які повинен бути налаштований організаційно-економічний механізм управління, щоб забезпечити динамічне зростання ефективності інтегрованих корпоративних систем.

Ключові слова: інтегровані корпоративні системи, організаційно-економічний механізм, ефективність управління.

Kutsyk V. I.,
Ph.D., Associate Professor, Professor of the Department of Economics, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Klipkova O. I.,
Ph.D., Associate Professor of the Department of Economics, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Zhikhartseva O. O.,
Ph.D., Head of the Department, JSC “Alfa-Bank”, Kyiv

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF EFFICIENCY MANAGEMENT OF THE INTEGRATED CORPORATE SYSTEMS ACTIVITIES

Abstract. The topicality of the article lies in the need to identify and study the peculiarities of the structure and levers of influence on the organizational and economic mechanism for managing the efficiency of integrated corporate systems operation. The purpose of the article is to substantiate the feasibility of studying the features, functions and methods of implementing the organizational and economic mechanism for managing the efficiency of integrated corporate systems. Analytical and expert research methods are used to fully reflect the ways of

achieving the goal. The article outlines the main approaches to the definition of the category "organizational and economic mechanism of integrated corporate systems". The focus is made on choosing the main areas for implementing its functions in a changing economic and political environment of integrated corporate systems functioning. The main features of the organizational and economic mechanism are considered and their own interpretation is presented. The main tasks, for which the organizational and economic management mechanism should be configured to ensure the dynamic growth of the integrated corporate systems efficiency, are proposed.

Key words: integrated corporate systems, organizational and economic mechanism, management efficiency.

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2018-56-14>

Постановка проблеми. На сучасному етапі, коли у вітчизняній економіці інтеграційні процеси стають все більш значними, великі інтегровані корпоративні системи відіграють визначальну роль у забезпеченні стійкого економічного зростання та підвищенні ефективності виробництва.

Враховуючи масштаби діяльності інтегрованих корпоративних систем та складність їх діяльності, зазначимо, що успішність таких структур залежить від організаційно-економічного механізму управління ефективністю їх діяльності, який охоплює сукупність економічних та організаційних важелів та методів, за допомогою яких здійснюється управління виробничими, фінансово-економічними процесами та відносинами з метою ефективного впливу на кінцеві результати діяльності інтегрованих корпоративних систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню інтеграційних механізмів приділено увагу в роботах Л. Абалкіна, З. Варналія, М. Войнаренка, Р. Капелюшнікова, М. Колосовського, П. Кулікова, Ю. Лузана, В. Мочерного, Б. Райзберга, О. Савченко, Д. Стеценка, Т. Сахно, Ю. Осипова, В. Хачатурова, А. Шаститко, Ю. Яременка.

Постановка завдання. Основною метою написання статті є виявлення проблем у функціонуванні та зростанні ефективності організаційно-економічного механізму управління інтегрованими корпоративними системами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливість формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю господарської діяльності в інтегрованих корпоративних системах обумовлює детальне обґрунтування поняття "організаційно-економічний механізм".

Найбільш конкретне визначення сутності категорії "організаційно-економічний механізм" дає В. Мочерний [1], що характеризує його як систему основних форм, методів, важелів використання економічних законів, вирішення протиріч суспільного виробництва, а також формування потреб, створення системи стимулів і узгодження економічних інтересів основних класів і соціальних груп.

На основі досліджень множини визначень різних дослідників варто трактувати категорію "організаційно-економічний механізм" як сукупність методів управління, аналізу, контролю, оцінки діяльності суб'єктів господарювання та заходів з організації їх діяльності, а також систему прогнозування і планування розвитку суб'єкта господарювання та інформаційного забезпечення з метою

створення більш ефективного та якісного управління, що в сукупності забезпечать досягнення інтересів та кінцевих цілей суб'єкта господарювання.

Так, дослідження трактування категорії "організаційно-економічний механізм управління ефективністю господарської діяльності" дає можливість виділити дві основні його складові, а саме: організаційну та економічну (рис. 1).

Опираючись на думку І. Фесенко [5], варто зробити зауважити, що економічна складова організаційно-економічного механізму управління ефективністю господарської діяльності інтегрованих корпоративних систем відповідає за фінансове забезпечення та здійснює контроль і оцінку ефективності діяльності, а організаційна складова включає організацію економічних цілей, обґрунтування методів організації і регулювання діяльності, впровадження прогресивних форм організації праці та ефективної системи мотивації діяльності.

Отже, організаційна та економічна складові організаційно-економічного механізму управління ефективністю господарської діяльності інтегрованих корпоративних систем доповнюють одна одну та утворюють комплексний організаційно-економічний механізм управління ефективністю господарської діяльності інтегрованих корпоративних систем.

Тому варто погодитися з позицією А. Бидик [6] стосовно того, що успішне та органічне функціонування розглянутих складових та їх функцій і в цілому організаційно-економічного механізму на практиці сприятиме ефективнішому та результативнішому управлінню господарською діяльністю інтегрованих корпоративних систем.

Ефективність характеризує величину ефекту, що припадає на одиницю здійснених витрат. Показники ефективності є більш суттєвими при розрахунку для всієї інтегрованої корпоративної системи в цілому. У цьому випадку можна отримати точні значення доходності інвестиційного капіталу та власного капіталу. Економічна складова організаційно-економічного механізму ефективності господарської діяльності інтегрованих корпоративних систем, крім якісних показників популяризації торговельної марки, формування позитивного іміджу діяльності, базується на системі показників ефективності економічної привабливості інвестиційних проектів системи, зростання рівня доходності цінних паперів, організаційної ефективності об'єднання і кожної складової зокрема, фінансової безпеки та надійності.

Джерело: розроблено автором на основі [2, 3, 4]

Рис. 1. Основні складові та функції організаційно-економічного механізму управління ефективністю господарської діяльності інтегрованих корпоративних систем

Показники ефективності організаційно-економічного механізму ІКС варто розглядати і на макрорівні, зокрема в розрізі зростання національного доходу від створення ІКС, збільшення кількості робочих місць, зростання ВВП, зростання доходів населення та інших показників, що описуватимуть економічну привабливість проекту інтегрованої корпоративної системи як для регіону, так і для національної економіки.

Важливе значення для розкриття сутності організаційно-економічного механізму управління ефективністю господарської діяльності інтегрованих корпоративних систем становлять його ознаки, а саме: елементна, функціональна та процесна [7]. Слід зазначити, що визначення ознаки як “елементна” дещо некоректне, оскільки вона розглядає організаційно-економічний механізм як систему. Доречно, запропонувати змінити її назву на “системну”, виходячи із змістовного наповнення.

Відповідно до позиції Т. Полозової [7] до переліку зазначених вище ознак організаційно-

економічного механізму управління ефективністю господарської діяльності інтегрованих корпоративних систем доцільно було б додати нормативно-правову ознаку, згідно з якою організаційно-економічний механізм розкривається через права власності та методи регулювання цих прав у різних зацікавлених осіб, які поряд із рівнями управління створюють окрему систему рівнів власності.

Варто запропонувати перелік ознак, які деталізують та чіткіше окреслюють призначення організаційно-економічного механізму управління діяльністю інтегрованих корпоративних систем. Тому пропонуємо такий перелік ознак як рівень цілісності, системності, економічного потенціалу та функціонального призначення (рис. 2).

Варто зазначити, що функціонування організаційно-економічного механізму управління ефективністю господарської діяльності інтегрованих корпоративних систем проявляється в сукупності економічних важелів та методів. У результаті їх органічної дії відбувається формування

економічних відносин, забезпечуються інтереси зацікавлених сторін, їх корпоративні права і, як наслідок, формуються оптимальні бізнес-процеси, які враховують умови зовнішнього економічного середовища.

Варто зазначити, що поєднання організаційних та економічних важелів організаційно-економічного механізму дає можливість вибору правильного рішення для оптимізації витрат та покращення діяльності суб'єкта господарювання та виступає визначальним чинником його ефективної діяльності.

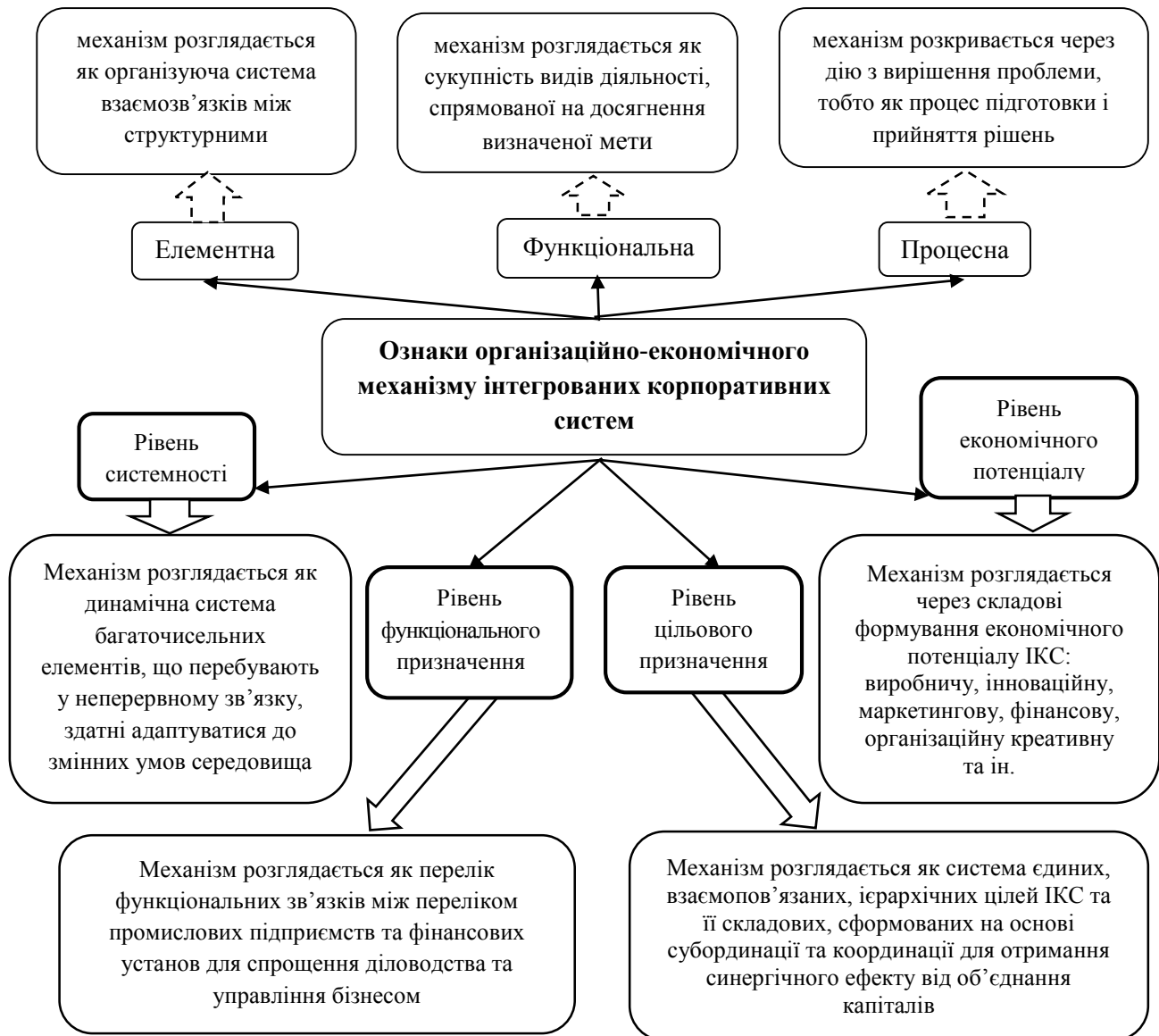
Що стосується методів організаційно-економічного механізму управління ефективністю господарської діяльності інтегрованих корпоративних систем, то до основних відносяться також економічні та організаційні.

Економічні методи – це такі, які реалізують матеріальні інтереси у виробничих процесах чи

будь-якій іншій діяльності з використанням товарно-грошових відносин. Зазначені методи мають два аспекти реалізації, а саме:

1. Характеризує процес управління, зорієнтований на використання створеного на загальнодержавному рівні економічного сегмента зовнішнього середовища. Його суть полягає у формуванні системи оподаткування суб'єктів господарювання, визначенні дієвої амортизаційної політики, яка сприяла б оновленню (відтворенню) матеріальних і нематеріальних активів підприємства, встановленні державою мінімального рівня заробітної плати та пенсій.

2. Пов'язаний із управлінським процесом, який орієнтований на використання таких різноманітних економічних важелів, як фінансування, кредитування, ціноутворення, штрафні санкції тощо.

Джерело: авторська розробка на основі [135]

Рис. 2. Ознаки організаційно-економічного механізму інтегрованих корпоративних систем

Організаційні методи організаційно-економічного механізму управління інтегрованих корпоративних систем являють собою комплекс способів і прийомів впливу на працівників, які ґрунтуються на використанні організаційних відносин та адміністративній владі керівництва. Зазначені методи поділяють на:

1. Регламентні, зміст яких полягає у формуванні структури та ієрархії управління, делегуванні повноважень і відповідальності певним категоріям працівників фірми, визначенні орієнтирів діяльності підлеглих, наданні методично-інструктивної та іншої допомоги виконавцям.

2. Розпорядчі методи управління, що охоплюють поточну (оперативну) організаційну роботу і базуються, як правило, на наказах керівників підприємств (організацій). Ці методи передбачають визначення конкретних завдань для виконавців, розподіл цих завдань між ними, контроль виконання, проведення нарад із питань поточної діяльності фірми (підприємства, організації) [8].

Своєю чергою, зазначимо, що до методів організаційно-економічного механізму управління ефективністю господарської діяльності інтегрованих корпоративних систем відносять законодавчу та нормативну базу і методичне забезпечення діяльності суб'єкта господарювання.

Використання зазначених методів організаційно-економічного механізму управління ефективністю господарської діяльності інтегрованих корпоративних систем забезпечує дотримання правових норм та повноважень, а від правильності їх застосування залежить ефективність функціонування суб'єкта господарювання.

Розглянувши складові організаційно-економічного механізму управління ефективністю господарської діяльності інтегрованих корпоративних систем, його ознаки, важелі та методи, можемо сформулювати і його завдання, до яких, на нашу думку, слід віднести наступні:

- формулювання відповідно до вимог часу стратегічних цілей інтегрованих корпоративних систем;
- окреслення шляхів та критеріїв досягнення стратегічних цілей;
- виявлення ключових факторів, від яких залежить результативність господарської діяльності інтегрованих корпоративних систем;
- прогнозування результативності та ефективності господарської діяльності учасників інтегрованих корпоративних систем;
- аналіз зовнішньоекономічного середовища інтегрованих корпоративних систем;
- оцінка наявних ресурсів інтегрованих корпоративних систем;
- виявлення факторів ризику;
- здійснення пошуку й обґрунтування нових цілей розвитку інтегрованих корпоративних систем із урахуванням їх пріоритетності.

Дедалі більшого значення для формування дієвого та ефективного організаційно-економічного механізму управління ефективністю господарської

діяльності в інтегрованих корпоративних системах в умовах світової фінансової кризи набуває стратегічний аналіз зовнішнього середовища.

Це пов'язано з тим, що стан і напрям розвитку зовнішнього середовища певною мірою визначають можливості інтегрованих корпоративних систем щодо локалізації кризи та виходу з неї. Слід зазначити, що зовнішнє середовище є джерелом, що забезпечує інтегровані корпоративні системи ресурсами, які необхідні для підтримки його внутрішнього потенціалу.

Аналіз зовнішнього середовища інтегрованих корпоративних систем є важливим чинником для формування дієвого та ефективного організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності інтегрованих корпоративних систем з метою їх ефективного функціонування в сучасних умовах, що потребує аналізу складових компонентів макросередовища інтегрованих корпоративних систем.

Оцінка складових компонентів макросередовища інтегрованих корпоративних систем, встановлення зв'язків між ними дозволить виявити сильні та слабкі сторони таких систем, оцінити можливості і загрози, а також активізувати їх діяльність й підвищити ефективність та сформувати дієвий та ефективний організаційно-економічний механізм управління ефективністю господарської діяльності в інтегрованих корпоративних системах з метою їх ефективного функціонування в сучасних умовах.

Загалом формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю господарської діяльності в інтегрованих корпоративних системах відбувається згідно із загальними принципами управління, а саме:

- врахування дії економічних законів ринкових відносин - дає змогу підвищити ефективність використання ресурсів;
- врахування дії законів організації структур і процесів - дає змогу підвищити якість управління;
- врахування наукових підходів до управління;
- орієнтація на певні ринки та потреби;
- застосування сучасних інформаційних технологій для системної і комплексної автоматизації управління;
- застосування сучасних методів аналізу та прогнозування;
- застосування в системі управління стратегічного маркетингу, мотивації та регулювання [9].

Отже, оскільки головною метою створення інтегрованих корпоративних систем є отримання більш високих фінансових результатів від спільної діяльності її членів порівняно з результатами їх діяльності за рамками інтегрованого об'єднання, а основним фінансовим результатом їх діяльності є прибуток, то питанням, які стосуються організаційно-економічного механізму управління ефективністю господарської діяльності в інтегрованих корпоративних системах, та напрямом його вдосконалення слід приділяти більше уваги та постійно працювати над його вдосконаленням.

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямі. У підсумку зазначимо, що формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю господарської діяльності інтегрованих корпоративних систем є складним процесом і потребує врахування всіх його складових, елементів, методів та законів розвитку.

Формування дієвого організаційно-економічного механізму управління ефективністю господарської діяльності таких систем сприятиме вирішенню однієї з найважливіших проблем сучасного господарювання – підвищення конкурентоспроможності українських підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мочерний С. В. Економічна теорія : посібник / С. В. Мочерний. – К. : Академія, 2001. – 656 с.
2. Куліков П. М. Економіко-математичне моделювання фінансового стану підприємства : навчальний посібник / П. М. Куліков, Г. А. Іващенко. – Х. : Вид-во ХНЕУ, 2009. – 178 с.
3. Савченко О. В. Сутність та складові організаційно-економічного механізму стимулювання інноваційної діяльності на підприємстві / О. В. Савченко, В. П. Соловйов // Електронне наукове фахове видання “Ефективна економіка”. – 2013. – № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2635>.
4. Лузан Ю. П. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України: теоретично-методологічний аспект / Ю. П. Лузан // Економіка АПК. – 2011. – № 2. – С. 3-12.
5. Фесенко І. А. Організаційно-економічний механізм управління ресурсним потенціалом вугледобувних підприємств / І. А. Фесенко // Вісник економічної науки України. – 2010. – № 1. – С. 138-142 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45451/>
6. Бидик А. Удосконалення організаційно-економічного механізму сільськогосподарського виробництва / А. Бидик // Наукові записки. – Вип. 15. – 2006. – С. 86.
7. Полозова Т. В. Сутність організаційно-економічного механізму функціонування підприємств

промисловості [Текст] / Т. В. Полозова, Ю. В. Овсюченко // Вісник МСУ. – Т. VIII. – 2005. – № 1-2. – С. 63-65.

8. Іванілов О. С. Економіка підприємства / О. С. Іванілов. – К. : ЦУЛ, 2009. – 728 с.

9. Русин-Гриник Р. Р. Сутність та структура організаційно-економічного механізму управління конкурентоспроможністю підприємства / Р. Р. Русин-Гриник // Науковий вісник НЛТУ. – 2010. – Вип. 20 (5). – С. 240-247.

REFERENCES

1. Mochernyi, S. V. (2001), *Ekonomichna teoriia : posibnyk*, Akademiia, K., 656 s.
2. Kulikov, P. M. (2009), *Ekonomiko-matematychne modeliuvannia finansovoho stanu pidpriemstva: navchalnyi posibnyk*, Vyd. KhNEU, Kharkiv, 178 s.
3. Savchenko, O. V. and Soloviov, V. P. (2013), *Sutnist ta skladovi orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu stymuliuvannia innovatsiinoi diialnosti na pidpriemstvi*, Elektronne naukove fakhove vydannia “Efektivna ekonomika”, №12, available at : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2635>.
4. Luzan, Yu. P. (2011), *Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizmy zabezpechennia rozvytku ahropromyslovoho vyrobnytstva Ukrainy: teoretychno-metodolohichni aspekty*, Ekonomika APK, № 2, s. 3-12.
5. Fesenko, I. A. (2010), *Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizmy upravlinnia resursnym potentsialom vuhledobuvnykh pidpriemstv*, Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy, № 1, s. 138-142, available at : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45451/>.
6. Bydyk, A. (2006), *Udoskonalennia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu silskohospodarskoho vyrobnytstva*, Naukovi zapysky, vyp. 15, s. 86.
7. Polozova, T. V. and Ovsiuchenko, Yu. V. (2005), *Sutnist orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu funktsionuvannia pidpriemstv promyslovosti* [Tekst], Visnyk MSU. – T. VIII, № 1-2, s. 63-65.
8. Ivanilov, O. S. (2009), *Ekonomika pidpriemstva*, TsUL, K., 728 s.
9. Rusyn-Hrynyk, R. R. (2010), *Sutnist ta struktura orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizma upravlinnia konkurentospromozhnosti pidpriemstva*, Naukovyi visnyk NLTU, vyp. 20 (5), s. 240-247.